

8 Příloha

Schéma 1: Sémantická struktura lexému *šedý* v pojetí K. Waszakové

1. sémantický okruh „příroda – svět rostlin“

1.1. části rostliny vykazující šedé zbarvení

1.1.1. terminologicky (*paličkovice šedá, tilandsie šedá*)

1.1.2. pouhý popis (*koruny šedých topolů a jilmů, rybky v houštině šedých chaluh*)

2. sémantický okruh „člověk“

2.1. zbarvení kůže - obličej, tvář, pleť apod.

2.1.1. při špatném fyzickém stavu, nemoci, smrti (*utopenou vytáhli s fialově šedou tváří; v těžkých záchvatech dávení se jeho pleť stala šedou; šedý zákal*)

2.2. vlasy, vousy a další ochlupení – příznak stáří (*šedá hlava; každý zná vrásčitého dědu Juskuna se záplavou šedých vlasů a vousů; stařec s šedým plnovousem*)

2.3. oči (*v šedých očích jí zazařil úsměv; zvědavé světle šedé oči; dobrácké šedé oči*)

2.4. vnitřní orgány (*šedá kůra mozková*)

2.5. negativní emoce (*v hlavě vířily šedé chmury*)

2.6. neznámý, tajemný člověk (*šedá eminence*)

2.7. nudný, nevýrazný člověk (*Letizia je pokaždě šik, zatímco infantky vedle ní působí jako „šedé myšky“*)

3. sémantický okruh „svět živočichů“

3.1. některé druhy zvířat (*šedý vlk se protáhl do nory; osm šedých ptáků sedí ve tmě*)

3.1.1. terminologicky (*plískavice šedá; plejtvákovec šedý; sova šedá; vrána šedá*)

3.2. část živočicha vykazující šedé zbarvení (*barva srsti bývá šedá až černá; kůň se šedou srstí*)

4. sémantický okruh „přírodní produkty pocházející od zvířat“

5. sémantický okruh „neživá příroda“

5.1. povrch země, půda (*šedý vápenec; písek temně šedé barvy; ztuhlá láva, která má podle svého stáří černou, šedou nebo červenou barvu*)

5.2. skály, hory (*z černého lesa vystupuje šedá skála; šedé štíty hor*)

5.3. kámen (*šedá žula; šedé kamenné náhrobky; městečko z šedého kamene*)

5.4. popel (*obličej měl popelavě šedý*)

5.5. voda (*paprsky slunce se odrážejí od šedých vod; olověně šedá voda po potopě*)

5.6. led a sníh – rozbředlý, špinavý (*rolby rozhrnovaly šedou břečku*)

5.7. kouř (*šedé oblaky kouře*)

6. sémantický okruh „kosmos, nebe a nebeská tělesa, (sluneční) světlo a počasí; živly; umělé světlo

6.1. mlha (*padla šedá mlha*)

6.2. mraky (*šedé zimní mraky; obloha se zatáhla šedými mraky*)

6.3. přítmí, stín

6.3.1. úsvit, soumrak (*den se jasní v prvním šedém světle; šedý úsvit; na východě přecházelo nebe do šeda; šedý lem noční oblohy*)

6.3.2. nedostatek světla (*mnich v šedém přítmí*)

7. sémantický okruh „artefakty“

7.1. budovy, stavby (*šedý hrad; šedé stěny*)

7.1.1. interiér (*na uvedené adrese byl šedý, hladký, takřka hedvábný prostor*)

7.2. látka (*šedé hedvábí; šedé věžeňské sukno*)

7.3. oděv (*šedý oblek; šedý plášť; šedá sukně; šedý svetr*)

7.4. papír (*bílý obrys na šedém papíře*)

7.5. odrůda vína (*šedý pinot, šedý ruland*)

7.6. barva

7.6.1. malířská potřeba (*nátěrová hmota v šedém odstínu*)

7.6.2. technicky pojímaná barva (*tiskárna nabízela velmi vyvážený tisk s neutrálním podáním šedé škály; v rozbalovacím menu Background color (barva pozadí), představuje RGB souřadnice šedé barvy*)

7.6.3. líčidla (*šedé oční stíny*)

7.7. dopravní prostředky (*šedé lodě; motor šedého vozu několikrát zaškytal*)

7.8. kov (*šedá litina*)

Další kolokace a významy

8.1 jednotvárnost (*šedý život; šedá fráze; šedá slova; šedá budoucnost; šedý svět*)

8.2 pololegální jevy (*šedý trh; šedá ekonomika; šedá zóna*)

8.3 průměrnost (doloženo v Tezauru)

8.4 tajemnost, neznámost (*šedá eminence; šedá dávnověkost*)

Schéma 2: Sémantická struktura lexému *šedivý* v pojetí K. Waszakové

1. sémantický okruh „příroda – svět rostlin“

1.1. části rostliny vykazující šedé zbarvení

1.1.1. terminologicky (*mochna šedivá*)

1.1.2. pouhý popis (*zápach blinů šedivých*)

1.2. suchá rostlina, její zbytky (*šedivá strniště sklizené kukuřice*)

2. sémantický okruh „člověk“

2.1. zbarvení kůže - obličej, tvář, pleť apod.

2.1.1. při špatném fyzickém a psychofyzickém stavu; nemoci, únavě (*šedivé skvrny na obličejí znamenaly omrzliny; unavená šedivá pleť; byl šedivý jako popel*)

2.2. vlasy, vousy a další ochlupení – příznak stáří (*vlasy protkané šedivými pramínky; šedivé vlasy poletovaly ve větru; muž se šedivou kšticí; stařec se šedivými knírky; šedivé chlupy na hrudi; povytáhl šedivé obočí*)

2.2.1. starý člověk (*starý šedivý děda; šediví stařečci; staré šedivé ženy*)

2.3. oči – potažmo pohled (*planoucí šedivý pohled; šedivý kukuč*)

2.4. negativní emoce (*v šedivé závěji své tesknoty; duše má již bez dojmů, prázdnotou je šedivá*)

2.5. kost (*holá šedivá kost*)

2.6. jednotvárná masa lidí (*šediví obyvatelé Centervillu*)

2.7. nudný, nevýrazný člověk (*šedivá kancelářská myš*)

3. sémantický okruh „svět živočichů“

3.1. některé druhy zvířat – neterminologicky (*šedivý kuň; šedivá kočka; šedivá veverka; jen malá a šedivá myška; každý osel je jinak šedivý*)

3.1.1. část živočicha vykazující šedé zbarvení (*šedivá srst; šedivá bodlinka*)

4. sémantický okruh „přírodní produkty pocházející od zvířat“

5. sémantický okruh „neživá příroda“

5.1. povrch země, půda (*šedivý jíl; povrch vypadal šedivý a prašný*)

5.2. prach (*prachem šedivé boty*)

5.3. skály, hory (*šedivé vrcholy hor; šedivé skály vystupují z černého lesa*)

5.4. kámen (*náklad šedivého kamene; šedivé a lesklý mrňavý kamínek*)

5.4.1. břidlice (*podlaha ze šedivé břidlice*)

5.5. popel (definice barvy jako *popelavé; byl šedivý jako popel*)

5.6. voda (*typicky šedivé zimní moře; první paprsky pronikaly šedivou vodou*)

5.7. kouř (*z komínu se valí šedivý dým; šedivý kroužek cigaretového kouře*)

6. sémantický okruh „kosmos, nebe a nebeská tělesa, (sluneční) světlo a počasí; živly; umělé světlo

6.1. mráz – jinovatka (*šedivý mráz*)

6.2. mlha (*šedivé mlhy nad lesem plynou; město se ponořilo do šedivé mlhy*)

6.3. mraky (*šedé zimní mraky; obloha se zatáhla šedými mraky; byl chladný šedivý listopadový den, okna smáčel déšť*)

6.4. déšť (*spustil se liják, pouliční světla zatemnil šedivý závěs*)

6.5. přítmí, stín

6.5.1. úsvit, soumrak (*šedivý soumrak; šedivé svítání*)

6.5.2. nedostatek světla (*postava zmizela v šedivém přítmí*)

7. sémantický okruh „artefakty“

7.1. budovy, stavby (*šedivé sídliště; šedivá břidlicová střecha; šedivý kamenný kostelík; šedivé průčelí domu*)

7.1.1. město, ulice (*procházeli jsme šedivými ulicemi v šedivém velkém městě; šedivé ulice barokní Prahy; Berlín byl nádherně šedivý*)

7.1.2. interiér (*pokoj laděný do krémové a šedivé barvy; šedivá kamenná podlaha*)

7.1.3. okno (*šedivá okna dopravních prostředků*)

7.2. látka (*šedivá látka podřadné jakosti; šedivé hedvábí; šedivá vlněná látka*)

7.3. oděv (*šedivý oblek; šedivý župan; šedivé kraťasy; oblékla si šedivý svetr*); často spojený se zvláštními druhy:

7.3.1. uniforma (*jel oblečen v šedivé uniformě kadeta; měl na sobě zmuchlanou šedivou uniformu*)

7.3.2. oděv příslušníků náboženského řádu (*šedivé sestry; šedivý bratři; viděla šedivou kutnu bratra Jazyka*)

7.3.3. vězeňské oblečení (*muži v šedivých trestaneckých hadrech; vězni v šedivých mundúrech; žena v šedivém vězeňském obleku*)

7.4. papír (*hrubý šedivý papír*)

7.5. barva

7.5.1. malířská potřeba (*barvič si vybral od růžové po šedivou*)

7.6. dopravní prostředky (*šedivý tank; šedivý rolls-royce*)

7.7. kov (*šedivé koleje*)

7.8. socha (*zaplevelená zahrádka s šedivou spadlou sochou*)

Další kolokace a významy

- I. jednotvárnost (*šedivá normalizace; šedivý svět; šedivá Evropa; jeden den je šedivější než druhý; nejšedivější oblast administrativy; méně záchytných bodů v čase jednotvárně šedivého života*)
- II. bezbarvý (*šedivá je všechna teorie a zelený je strom života*)
- III. pololegální jevy (*šedivá ekonomika, korupce a další problémy*)
- IV. průměrnost (*šedivý průměr*)